

31.03.25

9-А-Б клас

Історія України

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Практичне заняття. Наш край у другій половині XIX ст.

Мета: охарактеризувати повсякденне життя українців в II пол. XIX ст.: побут, традиції, звичаї, народні свята, формувати вміння працювати з першоджерелами, виділяти головне, виховувати повагу до історичного минулого України та Криворіжжя.

Актуалізація опорних знань

Експрес опитування

1. Які були головні причини появи народницького руху?
2. Що лягло в основу ідеології народництва?
3. З'ясуйте основні положення народницької ідеології.
4. Охарактеризуйте основні течії народницького руху.

Мотивація навчальної діяльності

Вивчення нового матеріалу

У 1900 році на Катеринославщині працювало 20 великих металургійних, металообробних, машинобудівних і механічних заводів, побудованих за рахунок іноземних інвестицій, у першу чергу бельгійських та французьких. 5 найбільших металургійних заводів: Юзівський (м. Юзівка – сучасне м. Донецьк), Дніпровський (м. Кам'янське), Олександрівський (м. Катеринослав – сучасне м. Дніпро), Петровський (м. Єнакієве), Донецько-Юр'ївський (сmt Юр'ївка) – продукували чверть чавуну у Російській імперії. Високий рівень концентрації промислового виробництва (одне з перших місць у світі), значний вплив іноземного акціонерного капіталу та технічного персоналу з Франції, Бельгії, Англії, Німеччини супроводжувалися запровадженням європейської новітньої техніки та технології, використанням передових форм організації праці, підготовкою кваліфікованих кадрів. Такі зміни перетворили губернію на потужний індустріальний регіон, який давав майже 70% видобутку кам'яного вугілля, 69% виплавки чавуну, 58% заліза і 57% сталі Російської імперії (1913

р.). Підприємницька „лихоманка” призвела до значного і швидкого накопичення капіталів, до формування промислової буржуазії, організаторів гірничозаводської промисловості. Неймовірно швидко зростало населення Катеринославської губернії – у 1884 році тут мешкало 1 млн 400 тис. осіб, а в 1901 році вже 2 млн 800 тис. Головною корінною масою населення були українці – 68,9%. За ними йшли росіяни – 17,3%, євреї – 4,7%, німці – 3,8%, греки – 2,3%. За кількістю іноземних підданих губернія займала одне з перших місць серед інших губерній Європейської Росії (13 617 осіб із 24 країн світу).

Робота з візуальними джерелами

Перші рудники Криворіжжя

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Важливим явищем у суспільному, економічному і культурному житті губернії було земське самоврядування. Катеринославське губернське земство, відкрите 15 вересня 1866 р., було найстарішим та найпотужнішим в Україні. На початок ХХ ст. серед 34 земств Російської імперії катеринославське займало перше місце за витратами на охорону здоров'я, ветеринарію, третє місце – у сприянні економічного добробуту населення. Бурхливий розвиток Катеринославщини кінця ХІХ - поч. ХХ ст. був перерваний карколомними подіями Першої світової війни та революційними змаганнями. У деяких повітах губернії влада змінювалась 12 і більше разів, у м. Катеринославі – 20 разів (найбільшу кількість серед міст України). У період Української революції (1917 – 1921 рр.) відбувається відродження українського національного руху на Катеринославщині. 31 березня 1917 р. радою місцевого товариства „Просвіти” на чолі з головою Вировим Е. було влаштовано Свято відродження Просвіти, під час якого вперше була використана українська національна символіка: жовто-блакитні стрічки та прапори. По всій губернії створюються губернські революційні та повітові українські ради. Наш земляк Стасюк М.М. є одним із організаторів Центральної Ради зі створенням Генерального секретаріату. 15 червня він обійняв посаду Генерального секретаря продовольчих справ. Створюються філії „Просвіти” (до серпня 1917 р. – 40 філій); українські військові товариства (228 зап. піш. полку; 229-му, і полку ім. гетьмана П. Дорошенка м. Павлограда тощо); українські вчительські товариства (Е. Вировий і І. Труба); відкриваються українські гімназії („1-а у Катеринославі”, Весело-Тернівська” м. Кривий-Ріг, „Томаківська ім. Т. Шевченка” тощо). Більшість населення губернії виступило проти обмеження автономії України з 9 губерній до 5 без Катеринославщини згідно з Інструкцією Тимчасового Уряду від 4 серпня 1917 р. її розколу на частини, із наполяганням на приєднання краю до складу української автономії. Конфлікт між Центральною Радою і Тимчасовим урядом грозив перерости у збройне протистояння, але в жовтні 1917 р. уряд Керенського було повалено, і до влади у Петрограді прийшли більшовики. Центральна Рада не визнала владу більшовиків і ІІІ-м Універсалом проголосила про створення УНР, до складу якої в межах 9-ти губерній увійшла і Катеринославщина, враховуючи волевиявлення населення краю. 10 листопада 1917 р. відбувся парад українського війська, організований Катеринославською військовою українською радою на підтримку ІІІ-го Універсалу. Парад приймав майбутній командир УГА, Запорізької дивізії, головнокомандувач діючої армії УНР у І-му Зимовому поході полковник Омелянович-Павленко М.В. 19 листопада в м. Катеринославі відбулося Свято відродження України, а 21

листопада – концерт-мітинг, організований Губернською українською радою з нагоди проголошення УНР. Не визнавши владу Центральної Ради, у грудні 1917 р. Радянська Росія почала військове захоплення України (розпочалася 1-я радянсько-українська війна). Військові дії на території губернії розпочалися із захоплення залізничних станцій: Лозова, Павлоград (19 грудня), Синельникове (22 грудня), вже 29 грудня в м. Катеринославі було встановлено Радянську владу до 4 квітня 1918 р. Катеринославщина опинилась у зоні впливу АвстроУгорщини та Німеччини. 9 – 29 квітня 1918 р. було відновлено діяльність Катеринославської губернської ради УНР на чолі з Мазепою І.П. 29 квітня влада Центральної Ради була повалена і до влади прийшов гетьман Скоропадський П.П. УНР припинила своє існування і постала українська держава (гетьманат). Уряд гетьмана Скоропадського П.П. взяв курс на розбудову української держави, вводилось обов'язкове використання української мови в державних установах, створювалась українська армія, відкривались українські навчальні заклади, курси з вивчення української мови. У 1918 р. на базі приватного університету з російською мовою викладання (нині Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара) планувалось відкрити дві кафедри викладання української мови. Одним з викладачів курсу „Історії України і старожитностей Півдня” був Яворницький Д.І. Катеринославщина стала осередком повстанського руху невдоволеного селянства, найбільшого в 1918 – 1921 рр. На Катеринославщині було сформовано Революційно-Повстанську армію України (махновців) під проводом Махна Н.І. (40 – 50 тис. осіб). Частина губернії прозивалась Махновією, а залізнична станція Гуляй-Поле – Махноградом.

Робота з історичними персоналіями

Понад 140 років тому **Олександр Поль** привіз у Париж шмат залізняка з Кривого Рогу. Спершу у французькій столиці подумали, що він шахрай, бо кількість заліза в цьому шматку була до 80% — нетипово багата руда. Відомий у Кривому Розі Олександр Поль у 1881 році за власні кошти організував поїздку з Парижу до Кривого Рогу двох французьких інженерів-геологів, щоб ті провели дослідження криворізьких руд. Ті взяли проби руди, провели тести на окислення і переконалися у високій залізовмісності. У Франції тоді видобували оолітові руди — це осадові руди з фосфатами з важкою технологією видобутку. Технологія видобутку руд Криворіжжя була проста, бо вони на 80% вже склалися з заліза, а 20% відходів породи було не складно вилучити. Тоді у Парижі почалася «залізна лихоманка». З'являлося все більше товариств з видобутку із словами «Кривий Ріг» у назвах. Французькі підприємці стали скуповувати на Криворіжжі землю, привезли обладнання на волах з Одеси. Наприкінці XIX століття зробили перші штольні, перші рудники — «Саксагань», «Дубова Балка» — це початок регулярного промислового видобутку руди. Незабаром вже перші партії залізної руди перевершили всі їхні найсміливіші мрії.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Перегляньте відео: <https://youtu.be/R7gT6ZHIAKs?si=cjnOnWc-z5kXPmuf>

Домашнє завдання:

- **Опрацювати опорний конспект.**
- **Підготувати повідомлення на вибір:**
Діяльність С. Колачевського або О. Поля.
- **Повторити тему Наш край на поч. 19 ст.**

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або на ел. адресу

nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!